

Sri Lanka (47)

8/11-02

Sri Lanka

Senest opdateret: August 2002

Im. Fl.n.sekr. 2002.n.r. 151-72

-7 NOV. 2002

NW1

Antal bilag Aktnr. 5

1. Baggrund

1.1 Befolkningen

Sri Lankas befolkning er på lidt over 19 millioner. Den største befolkningsgruppe er de buddhistiske *singalesere*, som udgør 74% af befolkningen og fortrinsvis bor i de sydlige og centrale dele af landet og taler singalesisk.

Derudover er der de *srilankanske tamiler*, som udgør 10% af befolkningen og lever i det nordlige og østlige Sri Lanka. I 1800-tallet blev tamiler importeret af briterne fra Sydindien til teplantagerne i Kandy-området. Efterkommere af disse bor i det centrale højland ("highland-tamiler") og udgør cirka 8% af befolkningen. Highland-tamilerne har forholdt sig neutralt i forhold til borgerkrigen. Såvel de srilankanske tamiler som "highland-tamilerne" er hovedsageligt hinduer og taler tamilsk.

Hertil kommer 7% tamilsk-talende muslimer, der fortrinsvis bor på syd- og østkysten. Endelig tilhører 1% af befolkningen burgher (efterkommere af kolonister) samt de oprindelige stammefolk: Malay og Veddha.

Det officielle sprog i Sri Lanka er singalesisk, men tamilsk har siden 1988 ligeledes været anerkendt som et officielt nationalsprog. Singalesisk og tamilsk har forskellige sprogstammer, hvilket betyder, at singalesisk- og tamilsktalende personer ikke kan kommunikere via nationalsprogene. Engelsk anvendes derfor i vid udstrækning i massemedierne og administrationen og beherskes flydende af 10% af befolkningen.

1.2 Religion

Der er ifølge forfatningen religionsfrihed på Sri Lanka, men buddhismen indtager dog en særstilling. Af den samlede befolkning er cirka 73% buddhister, 15% hinduister, 7% muslimer og 5% kristne, hvoraf hovedparten af sidstnævnte er katolikker.

Buddhismen spiller en væsentlig politisk rolle på Sri Lanka. Staten har tætte bånd til munkeordenen, og ofte har buddhist-munke involveret sig i partipolitik. Borgerkrigen i landet udspringer imidlertid ikke af religiøse stridigheder men af tamilernes kamp for selvstændighed i den nordlige og østlige del af landet, hvor 90% af befolkningen er tamilsk.

1.3 Baggrund for konflikten

Sri Lanka blev i 1948 uafhængig af Storbritannien. Landet opnåede i de følgende årtier en positiv udvikling på en række områder såsom øget social velfærd og en konsolidering af de demokratiske strukturer. Sideløbende med dette sås en spirende singalesisk nationalisme, der særligt gik ud over de srilankanske tamiler og highland-tamilerne. Presset mod tamilerne gav stor modstand, og de etniske spændinger blev kraftigt forværret.

I 1948 blev tamiler af indisk oprindelse frataget deres borgerrettigheder, og man forsøgte at sende dem tilbage til Indien på trods af, at mange var født og opvokset på øen.

Årsagen til den singalesiske nationalisme skyldtes blandt andet, at briterne under kolonitiden havde favoriseret tamiler og andre mindretal i forhold til det singalesiske flertal med hensyn til for eksempel uddannelse og ansættelse i administrationen. Dette mønster ønskede singalesiske politiske ledere at gøre op med, og de støttede i stigende grad en nationalistisk politik, der marginaliserede ikke-singalesere. Særligt indførelsen af singalesisk som det eneste officielle sprog i 1956 og uddannelseskvoter, der favoriserede singalesere, resulterede i tamilske protester og oprør.

De etniske modsætninger brød ud i lys lue i 1970'erne, da den tamilske befrielsesbevægelse "De Tamilske Tigre" ("Liberation Tigers of Tamil Eelam" – herefter refereret til som "LTTE") begyndte en militant kampagne mod regeringen i Columbo. Den tamilske modstand og drab på singalesere førte til gentagne anti-tamilske optøjer, hvoraf de værste fandt sted i 1983 med adskillige dræbte tamiler. Tilstanden i landet førte til en 19 år lang borgerkrig, som formelt blev afsluttet med en skrøbelig våbenhvile i foråret 2002.

2. Den seneste politiske og militære udvikling

2.1 Den militære udvikling

Den singalesiske hær kontrollerer det sydlige og centrale Sri Lanka. Frontlinien mod nord følger vejen mellem Mannar og Vavuniya. I 1999 indtog regeringen LTTE-kontrollerede områder nord og vest for Vavuniya, men i november samme år genvandt LTTE disse områder.

LTTE har p.t. kontrol over Killinochchi og Mullativu distrikterne.

I det østlige har regeringen kontrol med de større byer Trincomalee og Batticaloa.

Jaffna-halvøen, der indtil 1995 udgjorde LTTEs magtbase, har siden 1995 været kontrolleret af den singalesiske hær. I januar 2000 mobiliserede LTTE på det sydlige af Jaffna-halvøen, og i april samme år indtog de den vigtige militærbase ved Elephant Pass, der forbinder halvøen med resten af Sri Lanka. 40.000 singalesiske soldater blev tvunget til at trække sig tilbage fra halvøen. I juni 2000 forsøgte LTTE forgæves at indtage Jaffna by. Sammenstødene på Jaffna resulterede i et stort antal civile døde og sårede. Hertil blev mere end 150.000 personer fordrevet fra deres hjem. I december 2000 foretog den singalesiske hær en offensiv på Jaffna-halvøen for at genvinde det strategiske Elephant Pass. Kampene fortsatte til januar 2001. I mellemtiden erklærede LTTE en ensidig våbenhvile i december 2000. Denne kom til at vare frem til april 2001, hvor de genoptog kampene.

I juli 2001 angreb LTTE lufthavnen i Columbo, med adskillige dræbte på begge sider og store materielle skader til følge. Blandt andet blev halvdelen af det srilankanske luftfartsselskabs flåde ødelagt.

Regeringen bevæbner og har samarbejde med forskellige anti-LTTE tamilske grupper såsom PLOTE, TELO og EPRLF. Disse grupper opererer uafhængigt af regeringen. PLOTE, der opererer i Vavuniya, har ofte været anklaget for anvendelse af grov tortur, hemmelige tilbageholdelsessteder og "forsvindinger".

2.2 Fredsprocessen, januar 2000 – april 2002

Med udenlandske mediatorers hjælp, herunder især udsendinge fra den norske regering, er det lykkedes at få en fredsproces sat i gang.

I december 2001 - et år efter LTTE's våbenhvile - erklærede regeringen en ensidig våbenhvile. Det blev herefter nemmere for personer at bevæge sig rundt i landet. Det betød blandt andet, at bebo-

ere i Columbo kort tid derefter kunne bevæge sig frit for første gang i syv år. I april 2002 blev den strategisk vigtige hovedvej fra Jaffna-halvøen mod syd åbnet for offentlig transport for første gang i tolv år.

Våbenhvilen blev hurtigt fulgt op af andre initiativer i starten af 2002, såsom afskaffelse af en handelsembargo mod de LTTE dominerede områder i nord.

I februar 2002 underskrev regeringen og LTTE en formel våbenhvile, der afsluttede borgerkrigen.

Siden april 2002 har blandt andre danske observatører været med til at overvåge overholdelsen af våbenhvilen.

I april 2002 inviterede LTTE det største muslimske parti på øen, Sri Lanka Muslim Congress med til fredsforhandlingerne, som hidtil kun havde haft regeringen og LTTE som parter. Invitationen blev fulgt op af et initiativ fra LTTE's side, hvor næsten 100.000 fordrevne muslimer fra nord fik tilladelse til at vende hjem til deres oprindelige boliger. Det er endnu for tidligt at sige, om de fordrevne rent faktisk også vil kunne vende hjem.

I juni 2002 var fredsforhandlinger mellem regeringen og LTTE programsat til at blive afholdt i Thailand, men det blev udsat. Udsættelsen skyldtes uenighed mellem parterne om, hvorvidt regeringens forbud mod LTTE skulle ophæves, inden der kunne indledes seriøse forhandlinger. Ifølge den srilankanske forfatning er separatistbevægelser ikke tilladt, og hvis forbuddet mod LTTE skal ophæves, må de offentligt erklære, at de ikke ønsker en selvstændig stat i nord. En separat stat i nord har hidtil været LTTE's primære mål. Desuden mener LTTE ikke, at regeringen endnu har formået at implementere alle våbenhvilens betingelser.

2.3 Den politiske udvikling

I december 2001 blev koalitionen United National Front (UNF) ledet af United National Party (UNP) valgt til regering. UNP og oppositionspartiet People's Alliance (PA) står meget skarpt over for hinanden, og flere iagttagere peger på, at denne konflikt kan komme til at destabilisere fredsprocessen. I 1999 blev den siddende kvindelige præsident Chandrika Kumaratunge fra PA valgt. Dette har betydet at præsidenten nu er i opposition til den nyvalgte regering. Det politiske kursskifte kan muligvis tyde på en træthed i befolkningen over for PA's manglende evne til at opnå fred. Den igangsatte fredsproces er som konsekvens af dette nærmest blevet ført hen over hovedet på den siddende præsident, som meget kraftigt har kritiseret aftalen om våbenhvile og de indrømmelser, der er blevet givet LTTE i den forbindelse. Dette har gjort, at regeringen står meget svagt i fredsprocessen. Krisen er blevet forværret af, at parlamentet truer præsidenten med at indlede en rigsretssag mod hende for korruption, embedsmisbrug med videre. Ifølge flere kilder er det sandsynligt, at præsidenten snarligt opløser parlamentet og udskriver valg. Hvis en rigsretsproces går i gang imod hende, kan hun dog - ifølge forfatningen - ikke opløse parlamentet. Præsidenten er øverstkommanderende for militæret, og netop militærets støtte til fredsprocessen er altafgørende for fortsat stabilitet. Flere ledende militærfolk støtter præsidentens synspunkter mht. fredsprocessen, hvad der vanskeliggør hele situationen.

2.4 Forhandlinger om decentralisering

Sri Lanka er opdelt i ni provinser, hvortil der er direkte valg, samt i 24 administrative distrikter. I 1987 blev der vedtaget en ændring i forfatningen, hvor der for at imødekomme tamilske krav om øget autonomi i tamilske områder blev overdraget væsentlige beføjelser til provinsrådene.

Regeringspartiet har siden 1997 forgæves forsøgt at løse den etniske konflikt ved en generel politik om øget decentralisering ("the devolution package") i tamilske majoritetsområder. Et af stridspunkterne er, hvorvidt den nordlige og østlige dele af landet skal samles i en enhed med øget autonomi - således som tamilske separatister ønsker det. Dette møder imidlertid modstand fra

singalesere og muslimer fra den østlige provins. Endelig har LTTE's krav om en selvstændig stat i nord været et problem for processen.

3. Menneskerettighedssituationen

3.1 Generelt

Sri Lanka har tiltrådt adskillige menneskerettighedsinstrumenter herunder de to mest centrale FN-konventioner: konventionen om sociale og økonomiske rettigheder og konventionen om civile og politiske rettigheder. Herudover er FN's konvention om kvinders rettigheder, torturkonventionen samt børnekonventionen tiltrådt.

LTTE har under krigen anvendt terroraktioner – ofte mod civile mål – i deres kamp for en selvstændig stat. Den singalesiske hær er på den anden side kendt for sine grove overgreb med omfattende anvendelse af tortur, "forsvindinger" osv.

Regeringen oprettede i 1998 en menneskerettighedskommission, der som statslig organisation skal overvåge forholdene for personer, der er tilbageholdt efter undtagelseslovgivningen. Kommissionen har været kritiseret for ikke at være effektiv på grund af manglende ressourcer og politisk uvilje. De seneste oplysninger tyder dog på, at kommissionen har fået en tilførsel af ressourcer. Der er dog stadig en meget stor ressourcemangel, som gør, at kommissionen har et enormt efterslæb af sager og manglende evne til at tiltrække kvalificeret arbejdskraft. Kommissionen har på den anden side opnået – en næsten - uhindret adgang til detentioner og fængsler i landet, hvad der er en vigtig forudsætning for deres arbejde. De har også udarbejdet flere kritiske rapporter om menneskerettighedskrænkelser i landet.

Selvom der er sluttet fred mellem LTTE og regeringen, er der stadig grund til alvorlig bekymring over menneskerettighedssituationen på Sri Lanka. Brud på menneskerettighederne ses stadigvæk hos begge parter i fredsprocessen.

3.2 Arrestationer og tilbageholdelse, herunder sikkerhedssituationen for tamiler i Colombo

ID-checks og masseanholdelser

De singalesiske myndigheder foretager ID-check og masseanholdelser af tamiler. Der har de seneste år været et fald i antallet af masseanholdelser, og dette kan sandsynligvis tilskrives, at myndighederne i højere grad anholder enkeltpersoner på baggrund af konkret mistanke om LTTE-aktiviteter. Masseanholdelser forekommer dog stadig i perioder med forhøjet sikkerhedsberedskab. Ofte fører anholdelserne til langvarige arbitrære fængslinger. Selvom der er indgået våbenhvile, er der stadigvæk mange arbitrært fængslede tamiler.

Registrering og ophold i Colombo

Egentlige tvangsforvisninger af tamiler i Colombo findes der ikke oplysninger om, men tamiler vælger ofte mere eller mindre frivilligt at forlade byen på grund af problemer med at finde arbejde, bolig, at blive registreret og de stadige ID-checks.

Længerevarende tilbageholdelser

Der findes visse eksempler på, at personer kan være tilbageholdt i måneder og evt. år uden at komme for en dommer.

Forsvindinger

Forsvindinger på begge sider af konflikten er meget udbredt. I juli 2001 forsvandt to mennesker efter et forhør foretaget af den regerings-finansierede hær PLOTE, som i forvejen er mistænkt af menneskerettighedsorganisationer for at stå bag adskillige forsvindinger.

LTTE har i flere tilfælde brugt løsesummer fra kidnapninger af velhavende personer, som en måde at finansiere deres aktiviteter på.

3.3 Retsvæsenet

De srilankanske domstole tillægges en uafhængig status i forfatningen, og dette respekteres af regeringen. Højesteret har gentagne gange afsagt domme om forfatningsstridig regeringsførelse. Problemet mht. menneskerettighedskrænkelserne er, at mange af disse forbrydelser aldrig når så langt som at komme for en domstol. Der har dog været visse forsøg på at få menneskerettighedskrænkerne dømt. I 1999 nedsatte statsadvokaten en særlig indsatsgruppe, der skulle efterforske forsvindinger og få skyldige personer - blandt andet fra sikkerhedsstyrkerne - dømt. Året efter påbegyndtes flere hundrede retssager som følge deraf. Der er kun blevet afsagt dom i ganske få af disse sager indtil nu.

LTTE har deres eget selvbestaltede retssystem, hvor dommerne har ingen eller kun meget lidt juridisk uddannelse. Deres retssystem lever på ingen måde op til principperne for en moderne retsstat, og der er ingen uafhængighed ift. LTTE.

3.4 Forekomsten af tortur

Der er en udbredt anvendelse af tortur fra begge sider i konflikten. Det er kun yderst sjældent, at nogle myndighedspersoner bliver dømt for at udøve tortur.

Der er en vis tendens til, at den tortur, der udøves mod personer i militærets og politiets varetægt, i de senere år er blevet mere sofistikeret, således at der ikke efterlades ar eller andre mærker, der senere kan bruges som beviser. Dette skal formentlig ses som en konsekvens af en øget bevidsthed overfor disse overtrædelser internationalt såvel som nationalt.

3.5 Drab og overgreb på civile

Under kampe mellem regeringen og LTTE har der også været foretaget angreb og drab på civile i strid med den internationale humanitære ret. En lang række af selvmordsbomber har også kostet en del civile livet. Deciderede massakrer på civile er flere gange blevet begået af parterne i konflikten.

3.6 Dødsstraf

En række henrettelser - ofte uden dom - og mord er blevet foretaget af LTTE, andre militante grupper og regeringen. De henrettede er alt lige fra personer, der har begået en borgerlig forbrydelse, til politiske modstandere.

3.7 Kvinder og børn

De seneste tre år har vist en alarmerende stigning i anmeldt vold mod kvinder begået af soldater og civile. Stigningen kan dog skyldes, at kvinderne ikke længere har en frygt for at anmelde overgreb.

Seksuel vold mod kvinder foretaget af regeringens sikkerhedsstyrker er meget almindelig. Massevoldtægter forekommer, og det er heller ikke ualmindeligt, at kvinder bliver voldtaget, mens de er i politiets eller militærets varetægt. Hvis voldtægtsofferet ikke bliver slået ihjel af gerningsmanden/-

mændene efter forbrydelsen, anmeldes voldtægten kun meget sjældent pga. ofrenes frygt for gerningsmændene, og det sker endnu sjældnere, at en voldtægtsmand dømmes.

Især LTTE er blevet kritiseret for at bruge børnesoldater helt ned til ti-års-alderen i den væbnede kamp mod regeringen.

Børneprostitution og børnearbejde er meget udbredt. Handel med kvinder og børn til disse brancher og slavelignende tilstande er heller ikke ualmindelig. Landet er desuden et populært rejsemål for pædofile sex-turister. Der findes ca. 5000 drenge i alderen 8-15 år, der prostituerer sig i turistområderne. For de 15-18-årige er antallet noget højere.

4. Dansk asylpraksis

4.1 Generelt om praksis

Siden starten af 2001 og frem til juli 2002 er 34 sager vedrørende srilankanske asylansøgere blevet behandlet i Flygtningenævnet. Af dem fik syv meddelt opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7, stk. 1, og to opholdstilladelse efter § 7, stk. 2. Der blev givet afslag til 25.

Der er meddelt asyl i sager, hvor ansøgeren kom med veldokumenterede forklaringer om torturovergreb. Desuden er der meddelt asyl, hvor asylansøgeren har forklaret om længerevarende tilknytning til LTTE, herunder deltagelse i kamphandlinger, og hvor nævnet ikke har kunnet udelukke, at vedkommende kunne komme i de srilankanske myndigheders søgelys ved en tilbagevenden til Sri Lanka.

En enkelt sag omhandlede en mindreårig tamilsk pige, der havde været udsat for traumatiserende overgreb og derved blev meddelt de-facto status med henvisning til hendes subjektive frygt for tilbagevenden til hjemlandet.

Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnet meddeler afslag til tamiler fra de nordlige eller østlige områder, der frygter overgreb fra LTTE's side med henvisning til, at disse kan opnå beskyttelse i hovedstaden Colombo som et internt flugtalternativ.

En enkelt asylsag omhandlede en singaleser, der var deserteret fra sin militærtjeneste. Oplysninger indhentet fra Udenrigsministeriet viste, at han kunne risikere fem års fængsel for deserteringen, hvilket Flygtningenævnet fandt var en uforholdsmæssig hård straf. Ansøgeren blev herefter meddelt en de facto-status.

5. Øvrige kommentarer

5.1 Tamilske flygtninge i Indien

I det sydlige Indien i Tamil Nadu opholder sig cirka 120.000 tamilske flygtninge fra Sri Lanka. Af dem opholder 65.000 sig i flygtningelejre.

Den indiske regering forsøgte i en periode at mægle og indsatte i 1987-90 tropper på Sri Lanka. Initiativet blev imidlertid en fiasko, og Indien har siden undgået involvering i den singalesisk-tamilske konflikt. I 1992 nedlagde den indiske regering et forbud mod LTTE-bevægelsen og militære aktiviteter i Tamil Nadu i det sydlige Indien. Dette skete efter mordet på premierminister Rajiv Gandhi i 1991, der mentes at være blevet planlagt af LTTE.

5.2 Internt fordrevne

Sri Lanka har ca. 726.000 internt fordrevne. Disse personer bor typisk hos familie og venner rundt omkring på øen. Det store antal internt fordrevne udgør et meget stort problem. Det er ikke bare et problem for de områder, der huser dem, men det kan også hurtigt blive problematisk for fredspro-

cessen, hvis et større antal mennesker vender tilbage til deres oprindelige bolig inden for en kort periode, nu hvor der er våbenhvile på øen. UNHCR og EU har begge iværksat hjælpeprogrammer i landet, der skal bistå denne særligt sårbare gruppe. Hvis det lykkes at få disse mennesker repatrieret uden store problemer, vil det formentlig medføre, at en del flygtninge også vil forsøge at vende tilbage.

6. Vigtigste kilder

- UNHCR Centre for Documentation and Research: Background Paper on Refugees and Asylum Seekers from Sri Lanka, juni 2001. (www.unhcr.ch)
- Amnesty International Annual Report on Sri Lanka, juni 2002. (www.amnesty.org)
- En række rapporter fra Amnesty International fra 2001: "Government must investigate paramilitary group violations" (juli 2001), "Police must uphold the right to peaceful protest" (juli 2001), "LTTE recruitment drive for child soldiers must stop" (oktober 2001), "Amnesty International condemns killing of civilians" (oktober 2001).
- 2001 Country Reports on Human Rights Practices in Sri Lanka, U.S. Department of State, marts 2002. (www.state.gov)
- UK Home Office, Country Information and Policy Unit: Country Assessment Sri Lanka (April 2002) (www.ind.homeoffice.gov.uk)
- "Sri Lanka: return to uncertainty", Sri Lanka Project, The Refugee Council, Storbritannien, 2002
- Canadian Immigration and Refugee Board, Responses to individual information requests (www.irb.gc.ca)
- Udlændingestyrelsen og Research Directorate of the Immigration and Refugee Board Canada (IRB): Rapport fra fact-finding mission til Sri Lanka, oktober 2001.

